

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO 2011 M.
SPALIO 7 D. ĮSAKYMO NR. V-892 „DĖL RADIONUKLIDŲ
NEBEKONTROLIUOJAMŲJŲ RADIOAKTYVUMO LYGIŲ MEDŽIAGOMS,
SUSIDARANČIOMS VEIKLOS SU JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS
ŠALTINIAIS METU, IŠSKYRUS TOKIĄ VEIKLĄ BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS
SRITYJE, NUSTATYMO IR TAIKymo TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO“
PAKEITIMO**

2018 m. rugpjūčio 27 d. Nr. V-940

Vilnius

1. P a k e i ė i u Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. spalio 7 d. įsakymą Nr. V-892 „Dėl Radionuklidų nebekontroliuojamųjų radioaktyvumo lygių medžiagoms, susidarančioms veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais metu, išskyrus tokią veiklą branduolinės energetikos srityje, nustatymo ir taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir jį išdėstau nauja redakcija:

„LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

**DĖL NEBEKONTROLIUOJAMŲJŲ RADIOAKTYVUMO LYGIŲ MEDŽIAGOMS,
SUSIDARANČIOMS VEIKLOS SU JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS
ŠALTINIAIS, IŠSKYRUS BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS SRITIES VEIKLĄ SU
JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS ŠALTINIAIS, METU, NUSTATYMO IR
TAIKYMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO**

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymo 6 straipsnio 2 punktu ir įgyvendindamas 2013 m. gruodžio 5 d. Tarybos direktyvą 2013/59/Euratomas, kuria nustatomi pagrindiniai saugos standartai siekiant užtikrinti apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos keliamų pavojų ir panaikinamos direktyvos 89/618/Euratomas, 90/641/Euratomas, 96/29/Euratomas, 97/43/Euratomas ir 2003/122/Euratomas (OL 2014 L 13, p. 1):

1. T v i r t i n u Nebekontroliuojamųjų radioaktyvumo lygių medžiagoms, susidarančioms veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, išskyrus branduolinės energetikos srities veiklą su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, metu, nustatymo ir taikymo tvarkos aprašą (pridedama).

2. P a v e d u šio įsakymo vykdymą kontroliuoti viceministrui pagal veiklos sritį.“

2. N u s t a t a u, kad šis įsakymas įsigalioja 2018 m. rugsėjo 1 d.

Sveikatos apsaugos ministras

Aurelijus Veryga

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro

2011 m. spalio 7 d. įsakymu Nr. V-892

(Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro

2018 m. rugpjūčio 27 d. įsakymo Nr. V-940

redakcija)

**NEBEKONTROLIUOJAMŲJŲ RADIOAKTYVUMO LYGIŲ MEDŽIAGOMS,
SUSIDARANČIOMS VEIKLOS SU JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS
ŠALTINIAIS, IŠSKYRUS BRANDUOLINĖS ENERGETIKOS SRITIES VEIKLĄ SU
JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS ŠALTINIAIS, METU, NUSTATYMO IR
TAKYMO TVARKOS APRAŠAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Nebekontroliuojamųjų radioaktyvumo lygių medžiagoms, susidarančioms veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, išskyrus branduolinės energetikos srities veiklą su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, metu, nustatymo ir taikymo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) nustato reikalavimus ir tvarką, pagal kurias medžiagas, atliekas, prietaisus, įrenginius ir statinius, susidariusius ar naudojamus vykdant įteisintą veiklą su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, išskyrus branduolinės energetikos srities veiklą su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais (toliau – veikla), ir užterštus radionuklidais ar turinčius radionuklidų, įskaitant gamtinius radionuklidus (toliau – medžiagos ir atliekos), galima pakartotinai naudoti, perdurti ar šalinti, nebetaikant radiacinės saugos reikalavimų.

2. Tvarkos aprašo reikalavimai taikomi veiklos vykdytojams, kurių veiklos metu susidaro medžiagos ir atliekos.

3. Tvarkos aprašo reikalavimai netaikomi:

3.1. maisto produktams ir žaliavoms;

3.2. skystosioms radioaktyviosioms atliekoms.

4. Radiacinės saugos centras privalo įvertinti veiklos vykdytojo pateiktą dokumentų atitiktį Tvarkos apraše nustatytiems reikalavimams, remdamasis duomenimis, gautais iš veiklos vykdytojo, ir atlikdamas duomenų patikrinimą dokumentų atitikties vertinimui naudojamuose registruose ir informacinėse sistemose arba pagrįsdamas pateiktus duomenis kitais įrodymais. Iš veiklos vykdytojo neturi būti reikalaujama pateikti dokumentų ir (ar) informacijos, kuriuos veiklos vykdytojas jau yra pateikęs Radiacinės saugos centrui, išskyrus tuos atvejus, kai veiklos vykdytojo pateikti duomenys ir (ar) informacija pasikeičia, taip pat kuriuos, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 8 punktu, gali gauti pats Radiacinės saugos centras. Veiklos vykdytojo duomenys tvarkomi laikantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL 2016 L 119, p. 1) (toliau – Reglamentas (ES) 2016/679) ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų apsaugą, nustatytų reikalavimų. Asmens duomenų tvarkymo tikslas – įvertinti veiklos vykdytojo pateiktą dokumentų atitiktį Tvarkos apraše nustatytiems reikalavimams. Veiklos vykdytojo pateikti dokumentai ir duomenys bei kiti susiję dokumentai ir duomenys saugomi 5 metus nuo jų gavimo dienos.

5. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos ir apibrėžimai:

5.1. **Aktyvumo koncentracija** – mėginio aktyvumo ir jo masės santykis. Aktyvumo koncentracijos matavimo vienetas yra Bq/kg.

5.2. **Sąlyginiai nebekontroliuojamieji radioaktyvumo lygiai** – radioaktyvumo lygiai, kurie viršija nebekontroliuojamuosius radioaktyvumo lygius ir yra nustatyti konkrečiam medžiagų

ir atliekų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar šalinimo būdai (pavyzdžiui, metalo perlydymui, atliekų deginimui).

5.3. Kitos Tvarkos apraše vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatyme, Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatyme, Reglamente (ES) 2016/679, Lietuvos higienos normoje HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 663 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos higienos norma HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“), ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose radiacinę saugą.

II SKYRIUS

MEDŽIAGŲ IR ATLIEKŲ PAKARTOTINIO NAUDOJIMO, PERDIRBIMO AR ŠALINIMO REIKALAVIMAI

6. Medžiagas ir atliekas, suderinus su Radiacinės saugos centru, galima pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti, nebetaikant radiacinės saugos reikalavimų, jei aktyvumo koncentracija jose neviršija nebekontroliuojamųjų radioaktyvumo lygių, išreikštų nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos vertėmis, nustatytomis Lietuvos higienos normos HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ 4 priedo 1 ir 3 lentelėse (toliau – nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos vertės) arba sąlyginių nebekontroliuojamųjų radioaktyvumo lygių.

7. Veiklos vykdytojas turi pateikti Radiacinės saugos centrui laisvos formos prašymą suderinti medžiagų ir atliekų pakartotinį naudojimą, perdirbimą ar šalinimą konkrečiu būdu. Veiklos vykdytojas kartu su šiame punkte nurodytu prašymu turi pateikti medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, aktyvumo koncentracijos tyrimo (toliau – aktyvumo koncentracijos tyrimas) rezultatus, pateiktus asmenų, nurodytų Tvarkos aprašo 18 punkte. Aktyvumo koncentracijos tyrimo reikalavimai nustatyti Tvarkos aprašo priede. Radiacinės saugos centras per 10 darbo dienų nuo šiame punkte nurodyto prašymo gavimo dienos turi jį suderinti arba per šį terminą motyvuotai atsisakyti suderinti šiame punkte nurodytą prašymą ir apie tai raštu informuoti veiklos vykdytoją.

8. Lietuvos higienos normos HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ 4 priedo 3 lentelėje nustatytos nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos vertės taikomos atskirai kiekvienam šioje lentelėje nustatytam pirminiam radionuklidui.

9. Nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos vertės, nustatytos Lietuvos higienos normos HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ 4 priedo 3 lentelėje, netaikomos:

9.1. medžiagoms ar atliekoms, susidariusioms perdirbant gamtinės kilmės radioaktyviasias medžiagas, kai tokios medžiagos ar atliekos kaip sudedamosios dalys maišomos su kitomis neradioaktyviosiomis medžiagomis, gaminant statybines medžiagas. Tokioms statybinėms medžiagoms taikomi Lietuvos higienos normoje HN 73:2018 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ nustatyti reikalavimai;

9.2. medžiagoms ar atliekoms, susidariusioms perdirbant gamtinės kilmės radioaktyviasias medžiagas, kai jos patenka į geriamąjį vandenį ir gali nulemti gyventojų apšvitą. Radionuklidų parametrų vertės geriamajame vandenyje nustatytos Lietuvos higienos normoje HN 24:2017 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. liepos 23 įsakymu Nr. V-455 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 24:2017 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ patvirtinimo“.

10. Medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, aktyvumo koncentraciją mažinti, jas praskiedžiant ar maišant su neradioaktyviosiomis medžiagomis ir atliekomis, galima tik tuo atveju, kai maišymas vyksta operacijų, būdingų konkrečiam technologiniam procesui, metu arba konkrečiu medžiagų ar atliekų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar šalinimo atveju, suderinus su Radiacinės saugos centru.

11. Jei aktyvumo koncentracija medžiagose ir atliekose, numatomose pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, viršija nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos vertes, gali būti nustatomi sąlyginiai nebekontroliuojamieji radioaktyvumo lygiai. Šie lygiai nustatomi, vadovaujantis Radiacinės saugos įstatyme nustatytais nereguliuojamosios veiklos ir nebekontroliavimo kriterijais, Tvarkos aprašo 12–15 punktuose nustatytais reikalavimais ir atsižvelgiant į atitinkamas Europos Komisijos gaires.

12. Sąlyginiai nebekontroliuojamieji radioaktyvumo lygiai nustatomi, atsižvelgiant į radionuklidų prigimtį, medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, savybes tokie, kad dėl vykdomos veiklos reprezentanto gaunama metinė efektinė dozė neviršytų 10 μSv nuo šiose medžiagose ir atliekose esančių dirbtinių radionuklidų. Šis reikalavimas taip pat taikomas ir medžiagoms ar atliekoms, numatomoms pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, kurių sudėtyje yra gamtinių radionuklidų, jeigu jos susidaro dėl veiklos, kurios metu gamtinės kilmės radioaktyviosiose medžiagose esantys gamtiniai radionuklidai apdorojami dėl savo radioaktyviųjų, skilimo ar kitų savybių.

13. Vertinant reprezentanto metinę efektinę dozę, turi būti atsižvelgiama ne tik į nuotekų ar išlakų lemiamos apšvitos kelius, bet ir į kietųjų atliekų pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar šalinimo lemiamos apšvitos kelius. Neturint tikslų radionuklidų sklaidos duomenų ar modelių, turi būti naudojamos vertės, didinančios skaičiavimo rezultatą, atsižvelgiant į visus radionuklidų sklaidos ir žmonių apšvitos būdus.

14. Kai medžiagose ir atliekose, numatomose pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, yra kelių rūšių dirbtinių radionuklidų, joms gali būti nebetaikomi radiacinės saugos reikalavimai, jeigu yra tenkinama ši sąlyga:

$$\sum_i^n C_i / C_{Li} \leq 1,$$

čia:

C_i – i-tojo radionuklido, esančio medžiagose ir atliekose, numatomose pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, aktyvumo koncentracija;

C_{Li} – i-tojo radionuklido, esančio medžiagose ir atliekose, numatomose pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, nebekontroliavimo aktyvumo koncentracijos vertė;

n – radionuklidų skaičius mišinyje.

15. Tvarkos aprašo 14 punkte nustatyta sąlyga įvykdyti turi būti atliktas dirbtinių radionuklidų mišinio sudėties nustatymas.

16. Veiklos vykdytojas, nustatydamas sąlyginius nebekontroliuojamuosius radioaktyvumo lygius medžiagoms ir atliekoms, numatomoms pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, parengia sąlyginių nebekontroliuojamųjų radioaktyvumo lygių nustatymo projektą (toliau – projektas), kuriame turi būti pateikta dozių vertinimą pagrindžianti informacija, atitinkanti Tvarkos aprašo 11–15 punktuose nustatytus reikalavimus, ir jį pateikia derinti Radiacinės saugos centrui. Jeigu veiklos vykdytojas pateikė projektą, neatitinkantį Tvarkos aprašo 11–15 punktuose nustatytų reikalavimų, Radiacinės saugos centras ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo projekto gavimo dienos raštu informuoja veiklos vykdytoją, kad projektas neatitinka Tvarkos aprašo reikalavimų, ir nustato ne trumpesnę kaip 30 kalendorinių dienų nuo veiklos vykdytojo informavimo dienos terminą trūkumams pašalinti.

17. Radiacinės saugos centras per 30 darbo dienų nuo projekto gavimo arba projekto trūkumų pašalinimo dienos išnagrinėja projektą ir apie priimtą sprendimą veiklos vykdytoją informuoja raštu.

18. Aktyvumo koncentracijos tyrimą gali atlikti asmenys, akredituoti įstaigos, priklausančios Europos akreditacijos organizacijai, atlikti tokius tyrimus, arba Radiacinės saugos įstatymo nustatyta tvarka pripažinti asmenys, siekiantys atlikti visuomenės sveikatos saugai užtikrinti reikalingus žmonių apšvitos dozių ir (ar) dozės galios, ir (ar) aktyvumo matavimus ir (ar) apšvitos dozių įvertinimą.

19. Veiklos vykdytojas pakartotinai naudojamas, perdirbamas ar šalinamas medžiagas ir atliekas privalo registruoti laisvos formos registracijos žurnale. Registracijos žurnale turi būti nurodyta pakartotinai naudojamų, perdirbamų ar šalinamų konkrečiu būdu medžiagų ir atliekų masė ir (ar) tūris, aktyvumo koncentracijos tyrimo rezultatai, pakartotinio naudojimo, perdirbimo ar šalinimo būdas, šių medžiagų ir atliekų gavėjas. Registracijos žurnalas turi būti saugomas ne trumpiau kaip 5 metus nuo paskutinio registravimo dienos. Veiklos vykdytojas atsako už registracijos žurnale pateiktų duomenų teisingumą.

III SKYRIUS PRIEŽIŪRA IR ATASKAITŲ TEIKIMAS

20. Tvarkos aprašo reikalavimų vykdymo priežiūrą vykdo Radiacinės saugos centras Valstybinės radiacinės saugos priežiūros reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 25 d. įsakymu Nr. 285 „Dėl Valstybinės radiacinės saugos priežiūros reglamento patvirtinimo“, nustatyta tvarka.

21. Veiklos vykdytojas iki kiekvienų kalendorinių metų balandžio 1 dienos turi pateikti Radiacinės saugos centrui metinę pakartotinai naudojamų, perdirbamų ar šalinamų medžiagų ir atliekų ataskaitą, kurioje turi būti pateikta Tvarkos aprašo 19 punkte nurodyta informacija.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Veiklos vykdytojas, pažeidęs Tvarkos aprašo nuostatas, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

Nebekontroliuojamųjų radioaktyvumo lygių medžiagoms, susidarantioms veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, išskyrus branduolinės energetikos srities veiklą su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, metu, nustatymo ir taikymo tvarkos aprašo priedas

AKTYVUMO KONCENTRACIJOS TYRIMO REIKALAVIMAI

1. Veiklos vykdytojas, atlikdamas aktyvumo koncentracijos tyrimą, turi pasirinkti konkrečius medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, mėginių ėmimo bei aktyvumo koncentracijos tyrimo metodus, atsižvelgdamas į šių medžiagų ir atliekų sudėtį, kilmę ir kiekį.

2. Prieš paimant mėginius, medžiagos ir atliekos, numatomos pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, turi būti rūšiuojamos, atsižvelgiant į jų sudėtį ir kilmę, siekiant paimti vienalyčius mėginius.

3. Susidarius mažesniai nei 100 kg medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, kiekiui, visas šių medžiagų ir atliekų tūris turi būti dalijamas mažiausiai į 10 dalių, iš kiekvienos dalies paimant po vieną mėginį. Paėmus mėginį, turi būti pildomas laisvos formos mėginio paėmimo aktas, kuriame turi būti nurodoma ši informacija: data, medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, savininkas, šių medžiagų ir atliekų pavadinimas, mėginio tūris arba masė, asmens, kuriam tirti siunčiamas mėginys, pavadinimas ir adresas, mėginį paėmusio darbuotojo pareigos, vardas ir pavardė.

4. Susidarius 100 kg ir didesniai medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, kiekiui, veiklos vykdytojas turi parengti mėginių paėmimo ir aktyvumo koncentracijos tyrimo procedūrų aprašą ir suderinti jį su Radiacinės saugos centru. Šiuo atveju turi būti taikomi statistiniai aktyvumo koncentracijos tyrimo optimizavimo metodai, apimantys mėginių paėmimo ir aktyvumo koncentracijos tyrimo procedūras.

5. Aktyvumo koncentracijos tyrimai turi būti atliekami kiekviename mėginyje, paimtame laikantis šio priedo 3 ir 4 punktuose nustatytų reikalavimų. Medžiagų ir atliekų, numatomų pakartotinai naudoti, perdirbti ar šalinti konkrečiu būdu, aktyvumo koncentracija yra mėginių, paimtų iš šių medžiagų ir atliekų, aktyvumo koncentracijos vidurkis.
